

Лілія Олексіївна Супрун

викладач фінансових дисциплін Аграрного коледжу управління і права Полтавської державної аграрної академії

МОТИВАЦІЯ ТА КООРДИНАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

В добу активного розвитку інформаційних технологій та швидкісного оновлення інформації, не можливо та й не доцільно змушувати студентів заучувати певні професійні догми і керуватися ними протягом всього періоду кар'єрного зростання молодого спеціаліста. Завданням сучасного педагога вищої школи є швидше виховати в студентах правильну стратегію здобуття професійних навиків і вмотивувати процес самостійної роботи на цьому поприщі.

Активізацію самостійної роботи треба розглядати як реалізацію триєдиного завдання: формування мотиваційного клімату, підтримування його на організаційному рівні в навчальному закладі та «внутрішньому» особистому рівні тих, хто навчаються, які реалізуються через формування:

– мотивів і мотивації професійної діяльності студентів через застосування методів, які стимулюють самостійну роботу [5];

– мотивації навчальної діяльності студентів в інтенсивних технологіях навчання;

– здатності до критичного аналізу, цілеспрямованості, впевненості у своїх силах, здатності правильно формулювати проблему, оптимізм, гнучкість думки, толерантність, образність мислення, концентрацію уваги, дисциплінованість.

Самостійну роботу за ознакою обов'язковості можна розділити на три характерні групи:

1) обов'язкова (домашні, графічні, контрольні, розрахункові, курсові роботи);

2) добровільна (участь в конкурсах, олімпіадах, конференціях, гуртках технічної творчості тощо);

3) бажана (підготовка наукових повідомлень, оформлення патентних матеріалів і документів на раціоналізаторські пропозиції, підготовка наукових публікацій) [6].

Якщо за переліком першої групи стоїть конкретна офіційна мотивація – необхідність отримання атестації (залік, факт складання, допуск до іспитів), то друга і третя групи, не зважаючи на різні назви, мають одну характерну рису – відсутність офіційного примусу. Їх виконання (якість, кількість, вчасність) чи невиконання залежить тільки від наявності мотивації.

Вчені психологи вважають, що мотивація – це процес спонукання людини до певної форми діяльності. Відповідно мотив – це чинник, який підтримує цей процес. Мотиви розділяють на чотири групи:

– загально-соціальні, зміст яких визначається усвідомленням суспільних інтересів, високої суспільної значимості вищої освіти;

- навчально-пізнавальні, що визначаються змістом інформації, яку отримує студент під час навчання;
- професійні мотиви, котрі розглядаються як основа отримання професії;
- утилітарні мотиви, основою яких є отримання особистих вигод після закінчення ВНЗ [7].

Групу утилітарних мотивів варто значно розширити і доповнити суттєвою складовою: отримання вигод під час навчання. В процесі навчання на всіх його етапах (рівнях, курсах, лекціях, лабораторних роботах тощо) ця вигода є домінуючою, незважаючи на її не стратегічний, а радше тактичний характер.

Існує ряд характерних мотивів для самоосвіти студента:

1. Бажання зекономити час на особисте життя (вечори відпочинку, перегляд фільмів, читання книг, суспільні відносини, можливість заробити гроші тощо).
2. Бажання здати виконані індивідуальні роботи згідно з графіком й отримати додатковий час для власних цілей.
3. Бажання не дублювати виконання завдань в межах однієї дисципліни, групи чи курсу і знову ж таки зекономити час.
4. Бажання бачити практичну (прагматичну) мету при виконанні завдання («Я хочу знати, для чого це потрібно і де це може пригодитися»).
5. Бажання уникнути конфлікту і негативних наслідків у стосунках з викладачем, який дає завдання.
6. Бажання вигідно виглядати на фоні успішного виконання робіт перед своїми колегами.
7. Бажання отримати скидки у розмірах завдань, їх кількості, завчасності виконання.
8. Бажання отримати більшу стипендію за кращу успішність.
9. Бажання отримати додаткові пільги від деканату – поселення в гуртожиток,

надання можливості проходження закордонного стажування, першочерговість у виборі місць практики, а потім направлення на роботу, отримання матеріальної допомоги, премій за успіхи в навчальній і позанавчальній роботі, направлення в магістратуру, аспірантуру тощо.

З власного практичного досвіду, можу стверджувати, що студенти набагато охочіше та продуктивніше опрацьовують матеріали для самостійного вивчення, після відвідувань установ, де вони в подальшому проходять виробничу практику та мають перспективу працевлаштуватися. Особливо плідно проходять зустрічі з професіоналами-практиками, які досягли успіху в своїй галузі.

Загальною проблемою вищої освіти є зменшення кількості годин на вивчення програмового матеріалу, тому дуже часто застосовують випереджувальні завдання. Ці завдання спрямовані на повне або часткове попереднє самостійне вивчення студентами навчального матеріалу, який буде висвітлюватися викладачем на планованих заняттях. Попередньо вивчений студентами матеріал можна використовувати на лекціях,

семінарах у вигляді рефератів, наукових доповідей, обговорювати у процесі дискусії тощо.

Для оволодіння навчальним матеріалом можна пропонувати студентам різноманітні методи самостійної роботи з книгою: складання плану прочитаного, складання тез, конспектування, анотація, цитування, рецензування, реферування, нотування (виписування незрозумілих слів з подальшим тлумаченням).

Але на сучасному етапі книгу замінили інші джерела інформації, такі як інформаційно-комунікативні технології, а студенти є "жителями" соціальних мереж, Інтернет-простору, віртуального комп'ютерного світу.

Поняття "інформаційні технології" порівняно нове – це система сукупності методів засвоєння знань і способів діяльності на основі взаємодії викладача, студента та засобів інформаційно-комунікативних технологій, спрямованих на досягнення результату навчального процесу, що сприяє розширенню дидактичних можливостей в організації самостійної роботи студентів, а саме:

- забезпечення гнучкості навчального процесу за допомогою варіативності;
- трансформація змісту, методів і форм навчання, організації навчальних занять, поєднання різних методик навчання для студентів різнорівневої підготовки;
- варіювання складності та об'єму завдань, темпу їх виконання;
- активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів через моделювання якісно нового типу візуалізації навчального матеріалу як реальних, так і віртуальних об'єктів, процесів та явищ;
- ігрового навчання, бо "життя-це гра...";
- посилення мотивації і пізнавального інтересу студентів у навчанні за рахунок інноватики методів навчання, можливості індивідуалізації навчання;
- мобільність на основі реалізація технічних можливостей комп'ютера, здійснення педагогічної корекції і безперервного зворотного спілкування та зв'язку;

- якісні зміни навчальної діяльності в цілому та контролю (здійснення тестового контролю з діагностикою, зворотнім зв'язком і оцінюванням етапів, дистанційна освіта).

Під час організації самостійної роботи студентів при використанні інформаційно-комунікативні технології, реалізуються методологічні підходи:

- диференційний, що дозволяє розширити доступність навчання, відбувається поліпшення якості навчання, впровадження інноваційних технологій, використання додаткових освітніх ресурсів, що призводить до посилення ролі самостійної роботи студентів;
- системний, що характеризує активне використання інформаційних технологій як ефективні методи, що забезпечують не тільки системність, а й структурно-функціональний зв'язок навчального матеріалу.

Інноваційні освітні технології спрямовані на те, щоб підвищити інтерес до навчання, привчити студента працювати самостійно, бути компетентним та мобільним, адаптуватися до вимог сучасного суспільства.

Провідну роль в організації самостійної роботи студентів мають інформаційні технології, бо вони відкривають студентам доступ до самоосвіти, нетрадиційного накопичення знань через джерела ІКТ, розширюють можливості для творчості, неординарного підходу у вирішенні виробничих ситуацій, це не просто засоби навчання, а й якісно нові технології в підготовці конкурентоспроможних фахівців, в переході від початкового до вищого рівнів самостійності.

Самостійну роботу студентів при вивченні дисциплін навчального плану у коледжі з використанням інформаційних технологій необхідно організувати як цілісну систему:

- використання освітніх сайтів;
- роботи з електронними виданнями;
- виконання індивідуальних завдань на основі використання ІКТ;
- поточної атестації за допомогою електронного тестування, як однієї із форм організації контролю за самостійною роботою студентів, бо вона виноситься на підсумковий контроль разом з навчальним матеріалом.

Контроль самостійної роботи студентів включає:

- перевірку конспектів, рефератів, розв'язаних задач, розрахунків, виконаних графічних вправ, індивідуальних завдань;
- відповіді на контрольні або тестові питання.

Окрім самостійного засвоєння знань студенти мають опанувати методи аналізу, синтезу, узагальнення інформації.

Важливим для професійної освіти є навчити студента опанувати професійну термінологію, оперувати спеціальною термінологією, аргументовано висловлювати власну думку, аналізувати факти, опонувати та вміти вести дискусію. В зв'язку з цим значення набуває самостійна робота з додатковими джерелами (глосаріями, енциклопедіями, словниками, базами даних), що забезпечує можливість зіставлення матеріалу, узагальнення, порівняння, аналізу, класифікації.

Інша важлива проблема для студентів – відбір необхідної, змістовно цінної інформації в рамках будь-якої навчальної програми. Часто перед студентами постає *ІНТЕРНЕТ-МЕТОДРАДА як інструмент відкритого ефективного співробітництва з проблем методики викладання у ВНЗ I-II рівнів акредитації*.

проблема відсутності розуміння ступеню необхідності інформації та можливостей її застосування.

В сучасних умовах перед педагогічними працівниками стоїть ряд завдань з метою максимального наповнення навчальним матеріалом в організації самостійної роботи студентів, зокрема – створення електронного навчально-методичного посібника, як носія навчально-наукового змісту навчальної дисципліни, який відповідає вимогам професійної підготовки майбутніх фахівців.

Посібник нового типу повинен максимально полегшити розуміння, активне запам'ятовування понять, тверджень, прикладів, залучати до процесу навчання можливості сприйняття мозку, тобто слухову та емоційну пам'ять. Ефективність опрацювання, якість засвоєного матеріалу залежить від структури та навчальних блоків, а саме:

- теоретичного;
- наочно-дидактичного (ілюстративного);
- довідково-довідникового;
- контролюючого.

Застосування сучасних інформаційних технологій у процесі організації самостійної роботи має ряд переваг:

- навчальний матеріал подано на сучасному рівні;
- можливість вибору студентом індивідуального режиму роботи;
- використання можливостей переносу навчального матеріалу на електронні носії;
- варіативність завдань з особистісно-зорієнтованим урахуванням можливостей та здібностей студентів;
- підвищення професійної мотивації студентів;
- можливість об'єктивного електронного контролю за станом засвоєння студентом необхідного навчального матеріалу.

Необхідно зазначити, що саме самостійна робота студента здатна ефективно розвивати творчу активність, творче мислення з урахуванням індивідуальних можливостей, активізувати творчу самостійну роботу. При цьому відбувається адаптація навчального матеріалу до рівня знань студента, яка досягається за допомогою багаторівневої структури діяльності.

Раціональна організації самостійної роботи студентів з використанням інноваційних форм та інформаційно-комунікативні технології, дозволяє не тільки інтенсифікувати роботу в якісному засвоєнні навчального матеріалу, а й закладає основи подальшої постійної самоосвіти та самовдосконалення, а інформаційно-освітнє середовище, яке створюється за допомогою інтеграції сукупності програмно-апаратних та традиційних форм навчання визначає самостійну роботу студента як більш незалежну, пріоритетну та творчу.

Використані джерела інформації:

1. Шостак А. В. Акт впровадження результатів науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт : розробка методики визначення рейтингу суб'єктів діяльності вищого аграрного закладу освіти / А. В. Шостак. – К., 2002. – 15 с.

2. Шостак А. В. Положення про впровадження рейтингової системи оцінки діяльності суб'єктів НАУ / А. В. Шостак. – К. : Вид-во НАУ, 2004. – 5 с.
3. Шостак А. В. Рейтингове оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників / А. В. Шостак // Наука і методика : зб. наук.-метод. праць / [редкол. : М. Ф. Бойко (голова) та ін.]. – К., 2005. – Вип. № 4. – С. 184 –196.
4. Бендера І. М. Активізація самостійної роботи студентів інженерно-педагогічних спеціальностей при здобутті освітньо-кваліфікаційного рівня “Спеціаліст” / І. М. Бендера, О. В. Корольчук // Динаміка наукових досліджень : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2004. – Т. 25. – С. 15 – 18
5. Козак Л.В. Активізація пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання / Л. В. Козак // Наука і освіта 2004: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2004. – Т. 42. – С. 63 – 65.
6. Герман Н. Адаптація форм організації самостійної роботи студентів до сучасних технологій навчання / Н. Герман, Н. Тягунова // Вища школа. – 2001. – № 4/5.
7. Кисиль С. Г. Специфика мотивации учебной деятельности в вузе / С. Г. Кисиль, А. М. Василенко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. праць / Укр. інж.-пед. академія. – Х., 2004. – Вип. 7. – С. 235 – 241.
8. Бендера І. М. Організація наскрізної наукової роботи при підготовці фахівців агро інженерного напрямку / І. М. Бендера, Ю. І. Панцир, І. Д. Гарасимчук // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти: матеріали регіон. наук.-метод. конф. / [за заг. ред. І. М. Бендери, В. І. Овчарука, О. В. Ткача]. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2006. – С. 8 – 16.